

IŠVADA DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2022 m. gruodžio 28 d. Nr. BPE-10

Vilnius

IŠLIEKANČIOS RIZIKOS SKATINA ATSARGIAU VERTINTI EKONOMINĘ RAIDĄ, TAČIAU NUMATOMA, KAD BENDROJO VIDAUS PRODUKTO APIMTIS 2023 M. BUS DIDESNĖ, NEI PROGNOZUOTA RUDENĮ

Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas (toliau – VK FI), teikia Seimui savo išvadą dėl Finansų ministerijos gruodžio mėn. paskelbto 2022–2025 metų ekonominės raidos scenarijaus (toliau – ERS).

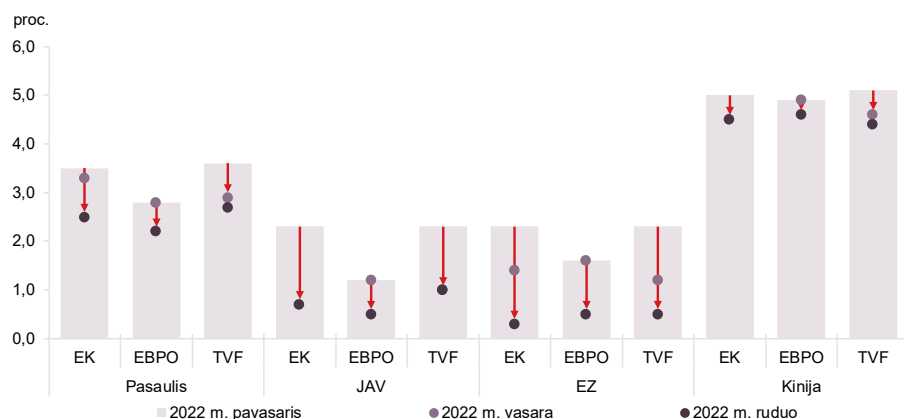
Besitęsiant karui Ukrainoje ir energetinei krizei, neapibrėžtumas dėl ekonomikos raidos išlieka didelis. Naujaisi bendrojo vidaus produkto duomenys buvo geresni, nei tikėtasi, tačiau išliekančios rizikos skatina 2023 m. ūkio raidą vertinti atsargiai. Dideliu atvirumu pasižyminčiai Lietuvos ekonomikai pasaulio ekonomikos aktyvumo lygis yra ypač svarbus. Gruodžio mėn. ERS projektuojama, kad, lėtėjant pagrindinių eksporto partnerių ekonomikų plėtrai, Lietuvos BVP augimą palaikys investicijos ir namų ūkių vartojimas, kurį neigiamai veiks išliekanti aukšta infliacija. Nepaisant vangesnio ekonomikos augimo, 2023 m. BVP lygis bus aukštesnis, nei projektuota rudenį, todėl galimas geresnis valstybės biudžeto pajamų surinkimas, nei VK FI prognozavo spalio mėn., vertindama biudžeto projektą.

- 1. Nerimas dėl pasaulio ekonomikos lėtėjimo skatina peržiūrėti 2022–2025 m. gruodžio mėn. ERS pagrindines prielaidas.**
- 2. Tikėtina, kad silpna išorės paklausa ir vangesnis vidaus vartojimas lems lėtesnį realiojo BVP augimą 2023 m.**
- 3. Numatomas palankesnis, nei prognozuota rugsėjo mėn., BVP lygis 2023 m. turės teigiamos įtakos valdžios sektoriaus pajamoms.**
- 4. Išaugusi imigracija ir darbo jėgos aktyvumas spartina VK FI projektuojamą potencialaus BVP augimą 2022–2025 m.**
- 5. 2022–2025 m. gruodžio mėn. ERS yra tvirtinamas, tačiau rizikos dėl geopolitinės situacijos ir energijos išteklių kainų nemažėja.**

1. NERIMAS DĖL PASAULIO EKONOMIKOS LĖTĖJIMO SKATINA PERŽIŪRĖTI 2022–2025 M. GRUODŽIO MĖN. ERS PAGRINDINES PRIELAIDAS

Tarptautinės institucijos numato, kad didžiosios pasaulio ekonomikos, įskaitant ir euro zoną, 2023 m. augs lėtesniu tempu, nei buvo prognozuota vasarą. 2022 m. pasaulio ekonomika buvo atsparesnė, nei tikėtasi, tačiau recesijos rizika nusikėlė į 2023 m. Išliekanti geopolitinė įtampa, aukštos infliacijos užsitęsimo rizika, dėl kurios numatytas tolesnis palūkanų normų didinimas, prastina vartotojų ir investuotojų lūkesčius dėl 2023-ųjų. Tai lemia didžiųjų pasaulio ekonomikų 2023 m. augimo perspektyvų peržiūrą žemyn (1 pav.). Verslo aktyvumo rodikliai, tokie kaip pirkimo vadybininkų indeksas (PMI) lapkričio mėn. duomenimis, rodo susitraukimą pramonės ir paslaugų sektoriuose (1 priedo 1 pav.).

1 pav. Tarptautinių institucijų didžiųjų pasaulio ekonomikų BVP projekcijos 2023 m. peržiūros žemyn

Šaltinis – Europos Komisija, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Tarptautinis valiutos fondas

- **Nors ir pradėjusi mažėti, bet vis dar aukšta infliacija ir dėl jos griežtinama monetarinė politika neigiamai veikia JAV ekonomikos perspektyvas 2023 m.** Rusijos karas Ukrainoje ir po pandemijos sutrūkinėjusios tiekimo grandinės prisidėjo prie kainų šuolio JAV. Dėl sumažinto dujų tiekimo iš Rusijos į ES, JAV suskystintų gamtinių dujų eksportas pastebimai išaugo, o tai yra vienas veiksnių, leidusių dujų kainai šalyje taip pat augti. Prie infliacijos prisidėjo ir po COVID-19 sparčiai augusios namų ūkių disponuojamos pajamos. Taikoma monetarinė politika galėtų neigiamai paveikti ekonomiką 2023 m. ir įstumti ją į recesiją. Kadangi JAV sukuria daugiau nei penktadalį pasaulio BVP, tai pablogintų pasaulio ekonomikos augimo perspektyvą.
- **2023 m. Kinijos ekonomikos augimą temdo COVID-19 pandemijos valdymo politika.** Kinijos švelninami, tačiau vis dar taikomi su COVID-19 pandemijos valdymu susiję ribojimai mažina gamybą. Išliekanti nepalanki situacija nekilnojamo turto rinkoje neigiamai veikia šalies ūkio plėtrą. Lėtesnis pasaulio ekonomikos augimas kels problemų Kinijos eksportui. Iššūkiai siekiant prisitaikyti prie susiklosčiusių aplinkybių išlieka. Augantis šalies pramonės aktyvumas padidintų žaliavų, tokių kaip metalai ir dujos, pasaulinę paklausą, kuri, neišsprendus tiekimo trikdžiams ir neatsistačius pasiūlai, prisidėtų prie jų kainų augimo. Tai neigiamai atsiliėtų pasaulio ekonomikos raidai.
- **Europos Sąjungos 2022 m. I–III ketv. BVP augimas buvo didesnis, nei projektavo tarptautinės institucijos, tačiau 2023 metams rizikų nesumažėjo.** Įtempta geopolitinė situacija lemia išliekantį neapibrėžtumą. 2023 m. vasario 5 d. įsigaliosiančios sankcijos iš Rusijos importuojamiems naftos produktams darys neigiamą įtaką jų tiekimui į ES, todėl teks ieškoti alternatyvių šaltinių. Tai veiks ūkio raidą, nes apie 60 proc. dyzelino ir gazolių

buvo importuojama iš Rusijos, o šis degalų tipas ypač svarbus žemės ūkio ir transporto sektoriuose ES. Rugsėjimo mėn. dujų kaina pasiekė 2022 m. piką ir sudarė apie 345 Eur/MWh, o spalio–lapkričio mėn. pasiekė mažiausią lygį nuo birželio mėn. (vidutinė kaina sudarė apie 120 Eur/MWh). Svyravimai dujų rinkoje rodo, kad rizikos dėl kainų išlieka. Jų aukštas lygis lemtų energijai imlių pramonės šakų (metalurgijos, chemijos ir kt.) gamybos apribojimus. Šis veiksnys slopintų EZ ekonomikos augimą, ypač Vokietijos, pagrindinės Lietuvos eksporto partnerės, kurioje pramonė sukuria didelę dalį šalies BVP. Taip pat 2023 m. perspektyvoms iššūkių kelia dėl aukštos infliacijos Europos centrinio banko (ECB) griežtinama monetarinė politika ir rizikos dėl tiekimo grandinių trikdžių.

Numatant pasaulio ekonomikos lėtėjimą, gruodžio mėn. ekonominės raidos scenarijaus prielaidos 2023 m. peržiūros žemyn (1 lentelė). Rudenį Europos Komisija (EK) skelbdama ekonominės raidos prognozes atnaujino prielaidas, kuriomis Finansų ministerija remiasi sudarydama ERS. EK vertinimu, dėl 2022–2025 m. JAV centrinio banko keliamų bazinių palūkanų normų euro kursas JAV dolerio atžvilgiu silpnės. Kita vertus, 2022 m. lapkričio mėn. ateities sandoriai rodo priešingą kryptį, t. y. euro stiprėjimą JAV dolerio atžvilgiu (1 priedo 1 lentelė), o tai lemtų pigesnę, nei tikėtasi, energetinių išteklių importą į ES. 2023 m. numatomas pasaulio ekonomikos lėtėjimas ir naftos pasiūlos bei paklausos disbalanso mažėjimas yra vieni pagrindinių veiksnių, lemiančių 2023–2025 m. naftos kainos prielaidų mažinimą. Panašią tendenciją rodo ir „Brent“ naftos ateities sandoriai. Kita vertus, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) laikosi prielaidos dėl 2023–2024 m. naftos trūkumo rinkoje, todėl jos kainą prognozuoja išliksiant aukštesnę nei EK. Europos Komisijai peržiūrėjus prielaidas žemyn, gruodžio mėn. ERS yra sumažinta 2023 m. pasaulio, ES ir pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų augimo prielaida. Remiantis EK ir ECB pesimistiškiausiais scenarijais dėl dujų tiekimo, 2023 m. EZ ekonomika galėtų susitraukti.

1 lentelė. Finansų ministerijos 2022 m. gruodžio mėn. ekonominės raidos scenarijaus prielaidos

Rodiklis	2021	2022P	2023P	2024P	2025P
JAV dolerio ir euro keitimo kursas*	1,18	1,04 (1,06) ▼	0,98 (1,05) ▼	0,98 (1,05) ▼	0,98 (1,05) ▼
Pasaulio (be ES) BVP augimas, proc.*	6,0	3,1 (3,0) ▲	2,9 (3,3) ▼	3,4 (3,3) ▲	3,4 (3,3) ▲
Europos Sąjungos BVP augimas, proc.*	5,4	3,3 (2,7) ▲	0,3 (1,5) ▼	1,6 (1,5) ▲	1,6 (1,5) ▲
Pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų augimas, proc.	5,3	2,5 (1,9) ▲	0,0 (1,0) ▼	1,5 (1,0) ▲	1,5 (1,0) ▲
Naftos kainos (Brent, JAV doleriais už barelj)*	70,7	101,8 (108,2) ▼	85,0 (95,6) ▼	78,0 (95,6) ▼	78,0 (95,6) ▼

▼ – neigiama peržiūra ▲ – teigiama peržiūra

*Techninė prielaida, kurią 2022 m. lapkričio 11 d. viešai paskelbė EK.

Skiausteliuose pateiktos 2022 m. rugsėjo mėn. ERS prielaidos.

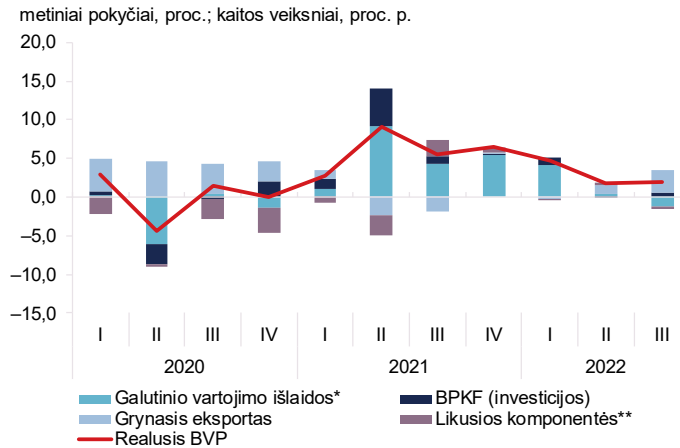
Šaltinis – Finansų ministerija

2. TIKĖTINA, KAD SILPNA IŠORĖS PAKLAUSA IR VANGESNIS VIDAUS VARTOJIMAS LEMS LĖTESNĮ REALIOJO BVP AUGIMĄ 2023 M.

Geresni, nei tikėtasi, 2022 m. III ketv. rezultatai skatina ženklų realiojo BVP projekcijų 2022 m. peržiūrą teigiama kryptimi. Po stiprios 2022 m. pradžios šalies ekonomikos plėtra šių metų III ketv., palyginti su atitinkamu ketvirčiu prieš metus, siekė 2,0 proc. Latvijoje ir Estijoje minėtu laikotarpiu BVP susitraukė atitinkamai 0,6 ir 2,4 proc. Lietuvos ekonomikos plėtrą III ketv. lėmė grynojo eksporto įtaka, kurią skatino daugiau nei 20 proc. per metus augęs realusis prekių eksportas (2 pav.). Neįskaitant mineralinių produktų, dviženkliais tempais kilo lietuviškos kilmės prekių eksporto vertė, o reeksportas padidėjo beveik trečdaliu. Prie realiojo BVP augimo prisidėjo ir palanki investicijų raida. Neįgiamos įtakos turėjo sumažėjusios

realiosios namų ūkių vartojimo išlaidos, kurias veikė aukšta infliacija ir suprastėję vartotojų lūkesčiai. Kaip ir rugsėjo mėn., gruodžio mėn. ERS numatoma, kad šių metų IV ketv. sąlygos šalies ekonomikos augimui bus mažiau palankios, nei stebėta III ketv. Geresni nei tikėtasi III ketv. eksporto rezultatai lemia realiojo BVP augimo projekcijų 2022 m. didinimą iki 2,4 proc.

2 pav. 2022 m. III ketv. metinį realiojo BVP augimą lėmė grynasis eksportas

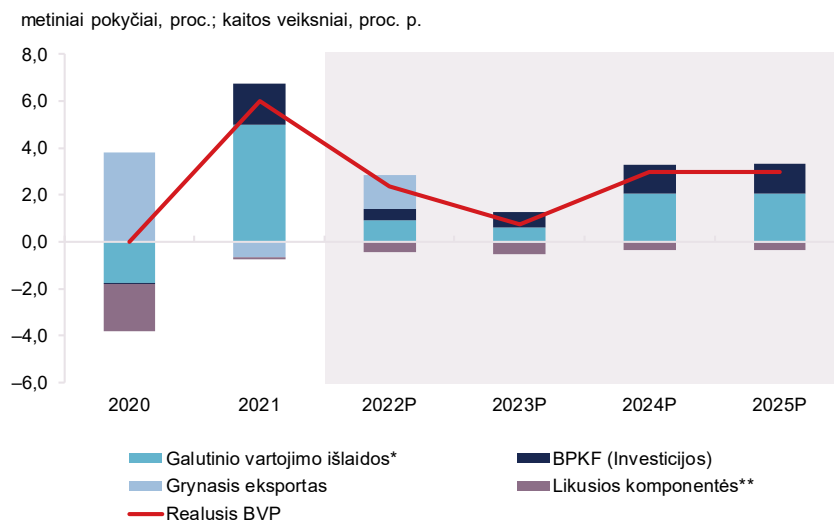
* išskyrus NPI, ** NPI, atsargų pokyčiai, vertybių įsigijimas atėmus pardavimus / perleidimus

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Projektuojama, kad didžiausią teigiamą įtaką realiojo BVP augimui 2023 m. darys vidaus vartojimas ir investicijos.

Gruodžio mėn. ERS realiojo BVP augimo projekcijos 2023 m. mažinamos iki 0,7 proc. Šio rodiklio plėtrą, tikėtina, palaikys investicijos ir namų ūkių vartojimo išlaidos, kurių augimą neigiamai veiks projektuojamas ženklus kainų kilimas ir atsargios vartotojų nuotaikos (3 pav.). Pagal scenarijuje priimtas prielaidas nesitikima pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų augimo 2023 m., o grynajo eksporto įtaka BVP numatoma neutrali. Iššūkiai išlieka energijos kainų pažeidžiamuose pramonės sektoriuose, tačiau teigiamą poveikį 2023 m. eksporto rezultatams turės 2022 m. grūdų derlius, kuris buvo dešimtadaliu geresnis nei praėjusiais metais. Scenarijuje projektuojamas nuosaikus realiojo prekių ir paslaugų eksporto ir importo, kurį skatins vidaus vartojimas ir investicijos, augimas 2023 m. (2 priedas). 2024–2025 m. išorės paklausai stiprėjant, tikėtinas spartesnis šių rodiklių ir realiojo BVP augimas.

3 pav. 2022 m. gruodžio mėn. ERS numatoma, kad 2023–2025 m. realiojo BVP augimą palaikys vidaus vartojimas ir investicijos

* išskyrus NPI, ** NPI, atsargų pokyčiai, vertybių įsigijimas atėmus pardavimus / perleidimus

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Suprastėję verslo lūkesčiai ir silpna išorės paklausa gali lemti lėtesnę investicijų raidą šalyje, tačiau 2023 m. tikimasi teigiamos įtakos iš ES paramos fondų. Remiantis lapkričio mėn. įmonių vadovų apklausos duomenimis, išaugo įmonių dalis, kurių veiklą slopina nepakankama paklausa ir patiriami finansiniai sunkumai. Mažiau palanki eksportuojančio sektoriaus raida neigiamai veiks bendrojo pagrindinio kapitalo formavimą (investicijas) 2023 m. Tikėtina, kad augančios palūkanų normos taip pat prisidės prie mažesnių įmonių investicijų. Kita vertus, energetikos išteklių krizė toliau skatina investuoti į efektyvesnį energijos vartojimą ir infrastruktūrą. 2022 m. išaugusios statybų sektoriaus kainos ir užsitęsiosios viešųjų pirkimų procedūros dalies valdžios sektoriaus investicijų įgyvendinimą perkėlė į 2023 m. Tai kartu su ES daugiametės finansinės programos paramos ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės efektyvesniu vykdymu galėtų 2023 m. palaikyti spartesnę investicijų augimą.

Inflacinis spaudimas ribos 2023 m. realiųjų namų ūkių vartojimo išlaidų augimą. Užsitęsęs prekių ir paslaugų kainų augimas, suprastėję gyventojų lūkesčiai ir stiprėjantis mažmeninės prekybos apimčių susitraukimas paskatino namų ūkių vartojimo išlaidų projekcijų peržiūrą 2023 m. neigiama kryptimi (2 priedas). Pinigų politikos pokyčiai, lemiantys palūkanų normų padidėjimą, taip pat gali apsunkinti dalies namų ūkių vartojimo galimybes. Vis dėlto, 2023 m. biudžete numatytos priemonės, susijusios su gyventojų pajamų didinimu ir energijos kainų augimo poveikio švelninimu, teigiamai veiks namų ūkių disponuojamų pajamų lygį. Vartotojų pasitikėjimo rodiklis išlieka žemiau daugiametio vidurkio, tačiau šios priimtose priemonės, tikėtina, prisidėjo prie pozityvesnių gyventojų lūkesčių dėl ekonomikos raidos lapkričio mėn. (3 priedas). Tai kartu su, tikėtina, mažėsiančia taupymo norma ir pandemijos laikotarpiu sukauptomis gyventojų santaupomis leistų palaikyti vidaus vartojimo augimą.

Nors projektuojama, kad 2023 m. infliacijos tempas sumažės, tačiau kainų augimas išliks reikšmingas. Suderinto vartotojų kainų indekso (SVKI) augimo projekcija 2023 m. peržiūrėta į viršų per 3,4 proc. p. Tai lemia spartesnis kainų augimas 2022 m. II pusm., kurio efektas bus jaučiamas ir 2023 m.¹ Infliacijos tempo mažėjimui įtaką darys lėtėjanti ekonomikos plėtra, įtampos mažėjimas tiekimo grandinėse ir gerėjanti situacija energetikos rinkose. Spartesnis kainų augimas lėmė ir tai, kad į viršų peržiūrėta ir namų ūkių vartojimo, valdžios sektoriaus, investicijų, eksporto ir importo defliatorių raida. Tai lemia padidintą BVP defliatoriaus augimo projekciją.

Išliekanti konkurencija dėl darbuotojų Lietuvoje kaip ir visoje ES teigiamai veiks darbo rinkos rodiklius. 2022 m. rekordiškai išaugus darbo jėgai, užimtųjų skaičius 2023 m. numatomas didesnis, nei prognozuota rugsėjo mėn. Darbo jėgą papildė ne tik atvykę ukrainiečiai, bet ir išaugusi dirbančių moterų dalis bei vyresni nei 55 m. amžiaus asmenys. Laisvų darbo vietų skaičius išlieka aukštesnis nei prieš pandemiją, apie 22,8 proc.² darbdavių nurodo, kad jų veiklą riboja darbuotojų trūkumas. Vis dėlto tikėtina, kad 2023 m. numatomas lėtesnis šalies ekonomikos augimas lems nedarbo lygio didėjimą. Nuo 2018 m. vidutinis bruto darbo užmokestis auga dviženkliais tempais. Numatoma, kad 2023 m. augimas išliks artimas dviženkliai skaičiui. Nepaisant vangesnės šalies ekonomikos raidos ateinančiais metais, darbo užmokesčio augimą palaikys sprendimai dėl minimaliojo mėnesinio ir viešojo

¹ Jei kainų lygis liktų toks pat, kaip 2022 m. lapkričio mėnesį, 2023 m. SVKI augimas siektų 6,6 proc.

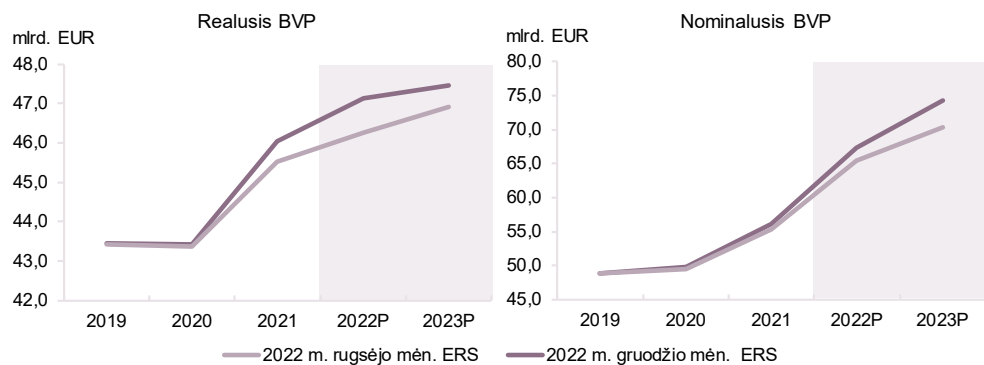
² Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 24 proc. paslaugų, 32 proc. statybų, 18 proc. pramonės, 17 proc. prekybos įmonių veiklą riboja darbuotojų trūkumas.

sektorius darbuotojų atlyginimų didinimo. Prie augimo prisidės ir augantys darbuotojų lūkesčiai dėl infliacijos ir vis dar išliekantis darbuotojų trūkumas.

3. NUMATOMAS PALANKESNIS, NEI PROGNOZUOTA RUGSĖJO MĖN., BVP LYGIS 2023 M. TURĖS TEIGIAMOS ĮTAKOS VALDŽIOS SEKTORIAUS PAJAMOMS

Nepaisant silpnescio ekonomikos augimo 2023 m., ekonomikos lygis numatomas aukštesnis, nei prognozuota rugsėjo mėn. Geresni nei tikėtasi III ketv. rezultatai lėmė, kad gruodžio mėn. scenarijuje, palyginti su rugsėjo mėn. ERS, realiojo BVP augimo projekcija 2022 m. buvo padidinta, o dėl to išaugus palyginamajai bazei ir išliekantis rizikoms, 2023 m. projekcija sumažinta (2 priedas). Vis dėlto, realiojo BVP lygis 2023 m. yra projektuojamas didesnis nei tikėtasi rugsėjo mėn. ERS (4 pav.). Tam taip pat turėjo įtakos ir 2022 m. spalio 3 d. nacionalinių sąskaitų revizija, dėl kurios 2021 m. realusis BVP buvo padidintas 0,5 mlrd. Eur. Atitinkamai, numatant spartesnį bendrojo kainų lygio augimą, nominaliojo BVP lygis yra aukštesnis nei rugsėjo mėn. ERS.

4 pav. Atnaujintose projekcijose didinamas realiojo ir nominaliojo BVP lygis 2022–2023 m.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija

Didesnės prognozuojamos mokesinės bazės turės teigiamos įtakos 2023 m. valdžios sektoriaus pajamoms. Ypač pakilus elektros ir dujų kainoms, 2023 m. valstybės biudžete yra numatytos paramos priemonės gyventojams ir verslui. Dujų ir elektros kainų subsidijavimui ir gyventojų pajamų didinimui skiriama po beveik 1 mlrd. eurų. Šie fiskaliniai sprendimai prisideda prie geresnių prognozuojamų ekonominių rodiklių gruodžio mėn. ERS. 2023 m. biudžeto rengimo metu buvo remiamasi rugsėjo mėn. ERS. Gruodžio mėn. ERS peržiūrėtos aukštyr pagrindinių mokesčių bazių projekcijos lemia, kad 2023 m. pajamos iš keturių didžiųjų mokesčių (gyventojų pajamų, pridėtinės vertės ir pelno bei akcijų) galėtų būti apie 300 mln. eurų didesnės nei VK FI prognozavo spalio mėn. vertindama biudžeto projektą. Šiuo metu prognozės susiduria su ypatingu neapibrėžtumu, todėl išliekančios rizikos dėl ekonomikos lėtėjimo galėtų neigiamai paveikti biudžeto pajamų surinkimą.

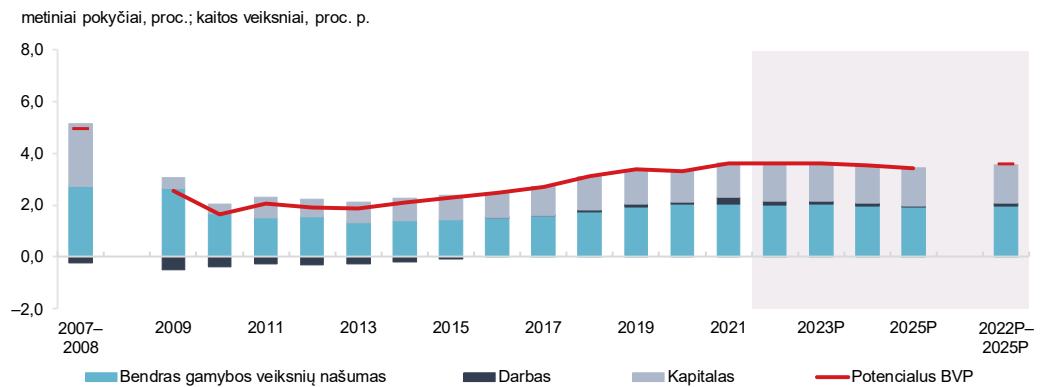
4. IŠAUGUSI IMIGRACIJA IR DARBO JĖGOS AKTYVUMAS SPARTINA VK FI PROJEKTUOJAMĄ POTENCIALAUS BVP AUGIMĄ 2022–2025 M.

VK FI vertinimu, 2022–2025 m. projektuojamas potencialus BVP³ kasmet turėtų padidėti vidutiniškai apie 3,6 proc. (5 pav.). Bendras gamybos veiksmų našumas potencialaus BVP augimą didina 2,0 proc. p. Kapitalo įnašas, kuris yra glaudžiai susijęs su bendra investicijų raida, prisideda 1,5 proc. p., o darbo veiksmo įtaka siekia 0,1 proc. p. Pažymėtina, kad

³ Vertinimo metodai plačiau išdėstyti Ekonominės raidos scenarijaus vertinimo ir tvirtinimo apraše. Prieiga per internetą: https://www.valstybeskontrolė.lt/TVS/Content/Biudžeto_stebesena/ERS_vertinimo_ir_tvirtinimo_aprasas.pdf.

ankstesniais vertinimais projektuotas neigiamas darbo veiksnys tapo teigiamas. Tai lėmė darbo jėgos padidėjimas⁴ dėl palankios migracijos ir išaugusio darbingo amžiaus gyventojų aktyvumo lygio. VK FI vertinimu, produkcijos atotrūkis nuo potencialo 2022 m. galėtų sudaryti 0,7 proc. pot. BVP, o 2023 m. siekti –2,2 proc. pot. BVP. Atnaujintoje Lietuvos ekonomikos temperatūros diagramoje matyti, kad 2022 m. IV ketv. ekonomikos temperatūra, tikėtina, išliks aukšta, tačiau yra stebimos prastėjančios verslo tendencijos (4 priedas).

5 pav. Tiek darbo veiksnys, tiek bendras gamybos veiksnių našumas ir kapitalas prisidės prie Lietuvos potencialaus BVP 2022–2025 m. augimo

Šaltinis – Eurostatas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

5. 2022–2025 M. GRUODŽIO MĖN. ERS YRA TVIRTINAMAS, TAČIAU RIZIKOS DĖL GEOPOLITINĖS SITUACIJOS IR ENERGIJOS IŠTEKLIŲ KAINŲ NEMAŽĖJA

VK FI tvirtina⁵ 2022-12-21 Finansų ministerijos paskelbtą 2022–2025 m. ekonominės raidos scenarijų. Jis atitinka įvardytas prielaidas, yra pagrįstas esamais statistiniais duomenimis, o pateiktos projekcijos neprieštarauja fiskalinės institucijos funkcijas vykdančios Valstybės kontrolės ekspertiniam vertinimui.

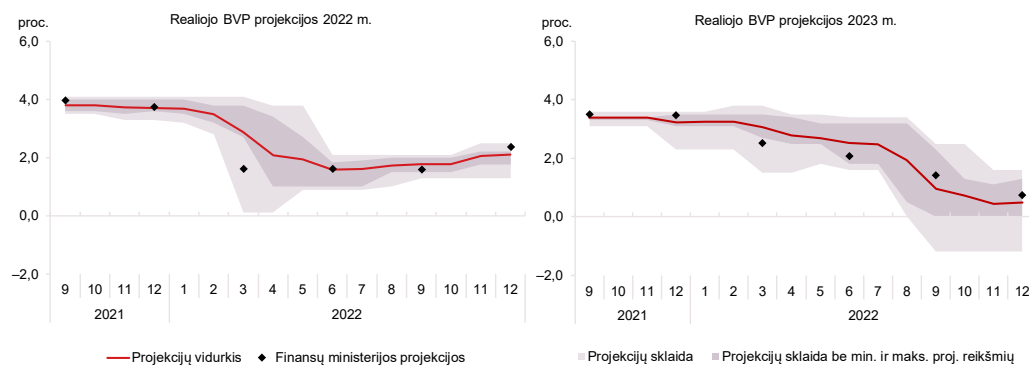
Finansų ministerijos 2022–2025 m. ekonominės raidos scenarijus yra parengtas ir paskelbtas vadovaujantis teisiniu reglamentavimu, galiojant nustatytoms išskirtinėms aplinkybėms. Ministerija ERS projektą 2022 m. gruodžio 6 d. pirminiam derinimui pateikė VK FI. VK FI ir ministerijos ekonominės raidos vertinimai reikšmingai neišsiskyrė. Gruodžio 12 d. susitikime atsakyta į VK FI pateiktus klausimus, pristatytos pagrindinės techninės prielaidos ir rizikos veiksniai. 2022 m. gruodžio 21 d. Finansų ministerija savo tinklalapyje viešai paskelbė 2022–2025 m. ekonominės raidos scenarijų.

Išliekantį 2023 m. neapibrėžtumą iliustruoja Lietuvai BVP projekcijas skelbiančių institucijų projekcijų sklaidos grafikas (6 pav.). 2022 m. gruodžio mėn. ERS realiojo BVP projekcijos 2022–2023 metams artimos kitų institucijų projekcijų vidurkiui. Spalio–gruodžio mėn. kitų institucijų 2023 m. realiojo BVP projekcijos išsiskiria, o jų sklaida rodo, kad šiuo metu numatyti ekonomikos perspektyvas vis dar sudėtinga. Dalis institucijų atnaujino savo projekcijas iki 2022 m. spalio 3 d. nacionalinių sąskaitų revizijos arba 2022 m. III ketv. realiojo BVP antrojo įverčio paskelbimo (5 priedas).

⁴ Naudotos darbingo (15–74) metų amžiaus gyventojų skaičiaus projekcijos pagal 2022-09-28 atnaujintą EUROPOP2019 bazinį scenarijų, kuriame atsižvelgiama į pabėgėlių iš Ukrainos migraciją.

⁵ Sprendimas dėl tvirtinimo priimtas remiantis duomenimis, kurie buvo prieinami iki 2022-12-01. Finansų ministerija iki tol, kol bus atšauktos išskirtinės aplinkybės, turi bent kartą per ketvirtį viešai paskelbti atnaujintą ERS.

6 pav. Realiojo BVP projekcijų sklaida 2022–2023 m. rodo išliekantį neapibrėžtumą

Į projekcijų sklaidą įtrauktos šių institucijų projekcijos: Europos Komisijos, Tarptautinio valiutos fondo (TVF), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos, Lietuvos banko, AB „Swedbank“, AB SEB, AB „Luminor“ (horizontali ašis atitinka projekcijų skelbimo mėnesį).

Šaltinis – Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

VK FI vertinimu, rizikos veiksniai, lemsiantys Lietuvos ekonomikos raidą, išlieka daugiausiai susiję su geopolitine situacija ir energijos išteklių kainomis:

- Aukštesnės, nei prognozuojama, energetikos kainos gali lemti lėtesnį ekonomikos augimą. Tokiu atveju energijai imlios įmonės būtų priverstos riboti gamybą, o tai paveiktų užimtumą Lietuvoje ir kitose ES šalyse. Susitraukusi išorės paklausa veiktų Lietuvos eksportą. Aukštos energetikos kainos taip pat neigiamai veikia regiono konkurencingumą.
- Dėl aukštos infliacijos užsitęsimo rizikos, spartesnis ECB monetarinės politikos griežtinimas sumažintų tiek vidaus, tiek išorės paklausą. Augančios palūkanos gali stipriau paveikti vartojimą ir investicijas euro zonoje. Taip pat šalys gali susidurti su išaugusiais skolų finansavimo kaštais, o tai paveiktų viešojo sektoriaus galimybes skatinti ekonomikas.
- Namų ūkių perkamąją galią galėtų sumažinti užsitęsusi aukšta infliacija. Besitęsiantis maisto kainų augimas ir sudėtinga situacija energetikos rinkose gali labiau paveikti perkamąją galią, nei prognozuojama, o suprastėjus gyventojų lūkesčiams taupymo norma gali padidėti. Šie veiksniai sumažintų namų ūkių vartojimą.
- Europos Sąjungos parama finansuojamų priemonių įgyvendinimas gali būti lėtesnis, nei tikimasi, o tai lemtų mažesnį viešojo sektoriaus vartojimo ir investicijų augimą.
- Spartesnis perėjimas prie žaliosios energetikos, alternatyvūs energijos šaltiniai ir EK svarstomi struktūriniai pokyčiai ir intervencijos, susijusios su aukštų energijos kainų problemų sprendimu, gali teigiamai veikti visos bendrijos ekonominę raidą.
- Stipresnis euro kursas, kuris mažintų importuojamų žaliavų kainas, ir atslūgstanti įtampa tiekimo grandinėse leistų kainų lygiui kilti mažiau.
- Karo pabėgėliams iš Ukrainos įsiliejant į darbo rinką ir padidėjus gyventojų aktyvumui, o verslui rodant atsparumą, užimtųjų skaičius galėtų išlikti stabilus arba augti, o tai leistų sparčiau augti BVP.
- Persiskirstant tiekimo grandinėms, atsiranda galimybės Lietuvos eksportui užimti didesnę rinkos dalį. Tai leistų eksportuojančioms įmonėms plėstis ir lemtų geresnius darbo rinkos ir gamybos rodiklius.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, atliko Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengto ir viešai 2022 m. gruodžio 21 d. paskelbto 2022–2025 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą ir parengė išvadą. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinio įstatymo 7 str. 3 d. ir valstybės kontrolės įstatymo 8 str. 7 d. 3 punktu, teikia išvadą Lietuvos Respublikos Seimui.

Biudžeto stebėsenos departamento vyriausiasis ekonomistas,
pavaduojantis departamento vadovą

Jaroslav Mečkovski

PRIEDAI

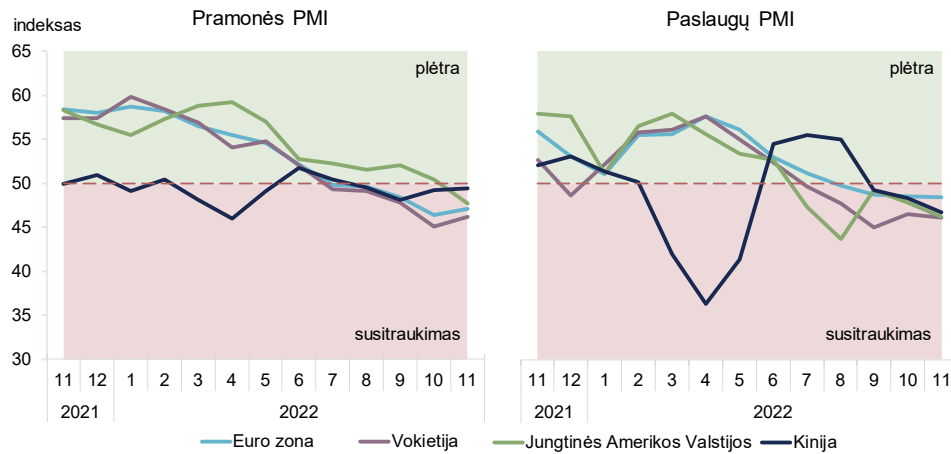
Išvados

„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“

1 priedas

PASALIO EKONOMIKOS VERSLO AKTYVUMAS IR TARPTAUTINIŲ INSTITUCIJŲ PRIELAUDŲ PALYGINIMAS

1 pav. 2022 m. pramonės ir paslaugų pirkimų vadybininkų indeksų tendencijos rodo susitraukimą

Šaltinis – <https://www.pmi.spglobal.com>

1 lentelė. Tarptautinių institucijų naftos kainos ir valiutų kurso projekcijų palyginimas

Laikotarpis	EK (2022-11-11)		EBPO (2022-11-22)		Ateities sandoriai (2022-11-29)	
	Naftos kaina	USD/EUR	Naftos kaina	USD/EUR	Naftos kaina	USD/EUR
2022P	101,8	1,04	102,5	1,04	101,0	1,03
2023P	85,0	0,98	95,0	0,98	83,4	1,05
2024P	78,0	0,98	95,0	0,98	78,4	1,07
2025P	78,0	0,98	95,0	0,98	75,5	1,08

Skliausteliuose nurodoma duomenų paskelbimo data.

Šaltinis – Europos Komisija, EBPO, www.barchart.com

Išvados
 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus
 tvirtinimo“
 2 priedas

FINANSŲ MINISTERIJOS 2022 M. GRUODŽIO MĖN. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS PROJEKCIJOS

Rodiklis, proc.	2021	2022P	2023P	2024P	2025P
Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai, pokytis					
BVP palyginamosiomis kainomis	6,0	2,4 (1,6) ▲	0,7 (1,4) ▼	3,0 (3,0)	3,0 (3,0)
Namų ūkių vartojimo išlaidos	8,1	1,4 (2,5) ▼	0,8 (2,7) ▼	3,4 (3,4)	3,4 (3,4)
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos	0,9	0,5 (0,6) ▼	0,8 (0,0) ▲	0,0 (0,0)	0,0 (0,0)
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	7,8	2,1 (3,0) ▼	3,0 (4,5) ▼	5,4 (5,4)	5,4 (5,4)
Prekių ir paslaugų eksportas	17,0	11,3 (3,0) ▲	0,7 (2,0) ▼	3,7 (3,7)	3,7 (3,7)
Prekių ir paslaugų importas	19,9	10,6 (3,9) ▲	0,8 (3,1) ▼	4,1 (4,1)	4,1 (4,1)
BVP to meto kainomis	12,9	20,0 (18,0) ▲	10,2 (7,5) ▲	5,3 (5,1) ▲	5,1 (5,1)
Kainų rodikliai, pokytis					
BVP defliatorius	6,5	17,2 (16,2) ▲	9,4 (6,0) ▲	2,3 (2,0) ▲	2,0 (2,0)
Suderintas vartotojų kainų indeksas (vidutinis metinis)	4,6	18,9 (17,8) ▲	9,4 (6,0) ▲	2,3 (2,0) ▲	2,0 (2,0)
Darbo rinkos rodikliai					
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis	10,6	13,0 (12,0) ▲	9,1 (8,1) ▲	5,0 (5,0)	5,0 (5,0)
Nedarbo lygis (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį)	7,1	5,9 (6,3) ▼	7,0 (6,8) ▲	6,8 (6,7) ▲	6,5 (6,4) ▲
Užimtų gyventojų skaičiaus (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), pokytis	0,8	4,3 (1,0) ▲	-0,7 (0,0) ▼	0,0 (-0,2) ▲	-0,1 (-0,4) ▲

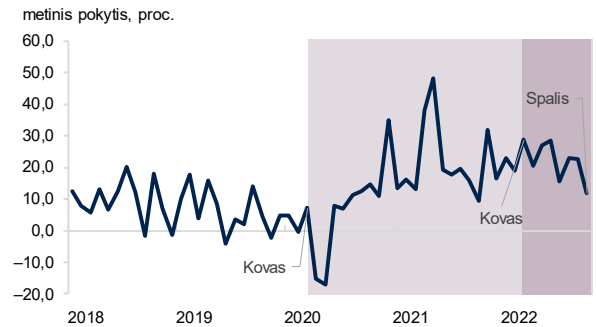
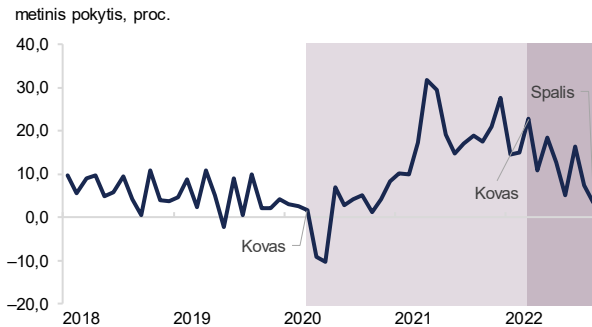
Skliausteliuose pateiktos 2022 m. rugsėjo mėn. ekonominės raidos scenarijaus projekcijos.
 Pagal ERS vertinimo ir tvirtinimo aprašą, violetiniame fone pažymėti VK FI tvirtinami ERS rodikliai.

Šaltinis – Finansų ministerija

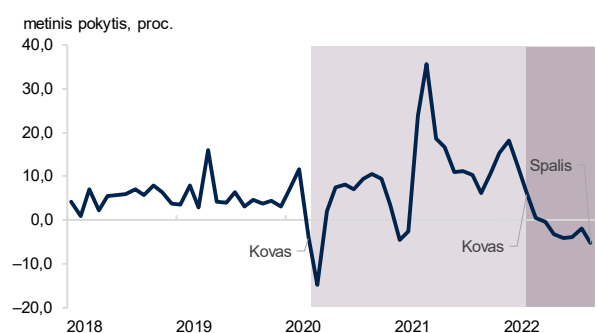
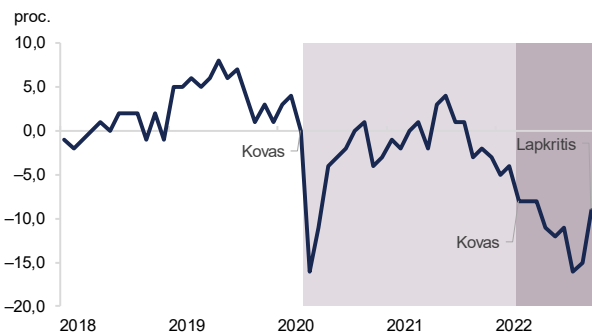
Išvados
„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“
3 priedas

LIETUVOS EKONOMIKOS POKYČIAI IŠSKIRTINIŲ APLINKYBIŲ LAIKOTARPIU

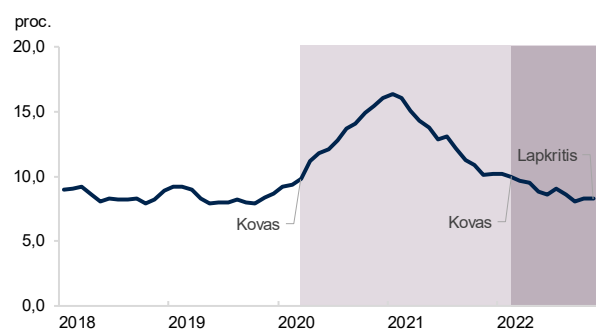
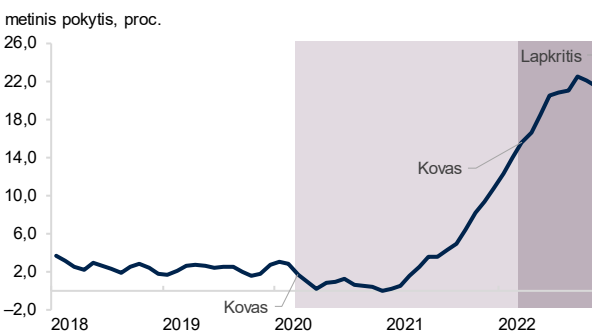
- ① Silpnėjanti prekių paklausa, išliekančios aukštos energetinių išteklių kainos lėtina **pramonės produkciją**¹.
② Spalio mėn. **lietuviškos kilmės prekių eksporto vertės**² augimas lėtėjo, tačiau išliko dviženklis.

- ③ 2023 m. biudžete numatytos priemonės ir teigiamos tendencijos dėl energijos kainų prisideda prie pagerėjusių **vartotojų lūkesčių**.
④ **Mažmeninės prekybos apyvartos**³ kritimą spalio mėn. lėmė susitraukimas tiek maisto, tiek kitų prekių prekyboje.

- ⑤ Spalio–lapkričio mėn. stebimas **infliacijos lėtėjimas**.
⑥ Lapkričio mėn. **registruotas nedarbas** artimas vidutiniam 2019 m. lygiui.

¹ Išskyrus rafinuotus naftos produktus.

² Išskyrus mineralinius produktus.

³ Išskyrus automobilių degalų prekybą.

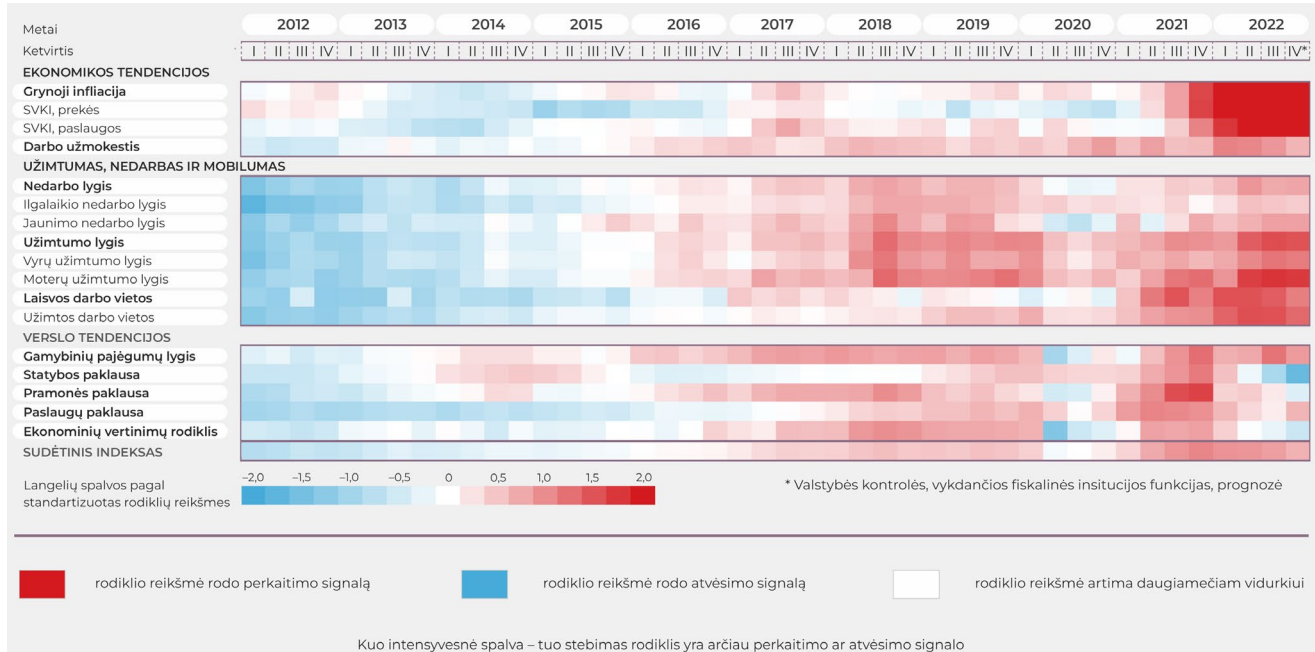
*Violetinis fonas žymi išskirtinių aplinkybių laikotarpį. Jame tamsesne spalva atskirai pažymėtas vykstantis Rusijos karas Ukrainoje.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Užimtumo tarnyba, Valstybės kontrolė, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Išvados
„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“
4 priedas

LIETUVOS EKONOMIKOS TEMPERATŪROS DIAGRAMA

Makroekonominių disbalansų stebėseną⁶ rodo, kad sparti infliacija ir palanki padėtis darbo rinkoje lemia, kad 2022 m. IV ketv. Lietuvos ekonomikos temperatūra išlieka aukšta⁷, tačiau yra stebimos prastėjančios verslo tendencijos.

Detalius temperatūros diagramos duomenis galima rasti internetiniame puslapyje www.valstybeskontrolė.lt/LT/BiudzetoStebesena skiltyje Makroekonominiai duomenys

Šaltinis – Eurostatas, Lietuvos statistikos departamentas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

⁶ Diagramos sudarymo metodika, rodiklių aprašymas pateiktas VK FI 2018-09-20 išvadoje Nr. BP-5 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“. Diagramoje parodyti nuokrypiai nuo daugiamečio vidurkio. 2022-04-05 išvadoje Nr. BPE-2 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ pateiktas statybų paklausos rodiklio apskaičiavimo aprašymas.

⁷ Dalis diagramoje naudojamų 2022 m. IV ketv. statistinių rodiklių yra negalutiniai. Grynosios infliacijos, SVKI prekių ir paslaugų spalio–lapkričio mėn. indeksų pokytis, gautas lyginant su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu ir prilygintas IV ketv. Nedarbo ir užimtumo lygiai, laisvų ir užimtų darbo vietų skaičius IV ketv. yra įvertinti taikant ekonometrinius modelius, atsižvelgus į Lietuvos statistikos departamento, Užimtumo tarnybos ir *Sodros* turimus duomenis.

Išvados
 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus
 tvirtinimo“
 5 priedas

KITŲ INSTITUCIJŲ REALIOJO BVP PROJEKCIJOS

Institucija	Paskelbimo data	2022P	2023P
Lietuvos bankas	2022-12-19	2,5	1,3
EBPO	2022-11-22	2,5	1,6
AB SEB	2022-11-15	2,2	0,1
Europos Komisija	2022-11-11	2,5	0,5
AB „Swedbank“	2022-10-25	2,0	0,0
TVF	2022-10-11	1,8	1,1
AB „Luminor“	2022-09-13	1,3	-1,2
Institucijų vidurkis		2,1	0,8
Finansų ministerija	2022-12-21	2,4	0,7

Šaltinis – Institucijų projekcijos: EK, TVF, EBPO, Lietuvos banko, AB „Swedbank“, AB SEB, AB „Luminor“, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai